

שביאות מי יבין
"מנסתרות נקני"
להערות ושיפורים
יצחק שרביט
7937457@gmail.co
m
050-7937457

שאלות ידע על פירוש רש"י (ומעט מיומנויות וחשיבה) | פרשת במדבר עליית ראשון

שם התלמיד העמל בתורה: _____ הי"ו כיתה _____

הערה: השאלות הן על קטעי פירוש רש"י הכתובים בכתב גדול בלבד, ולא אותם קטעים הכתובים בגודל קטן מאוד!

דע וזכור! רש"י הקדוש ישב תרי"ג ימי תעניות כנגד תרי"ג מצוות - לפני שכתב את פירושו הקדוש על המקרא!!! ע"פ הרב החיד"א (חי לפני כ-250 שנה) בספרו על חכמי ישראל "שם הגדולים"

זאת ועוד, דע וזכור! על פירושו של רש"י, ממה שידוע לנו - נכתבו כ-400 פירושים להבין את דבריו ומה התכוון בכל מילה ומילה שכתב!!!

* עיקר מקורותיו של רש"י לדיונים והבירורים ההלכתיים והרעיוניים לפירוש הפסוקים בחומש במדבר, הינו מספר ה"ספרי" (בעברית: "הספרים"), וכן מהתלמוד הבבלי. ה"ספרי" הינו בעצם שני ספרי מדרשי הלכה, כלומר לימודים מן הפסוקים לצורך ידיעת ההלכה (ויש בו גם לא מעט מדרשי אגדה), שנוצר בתקופת התנאים, על הספרים במדבר והדברים, ונערך בתקופת המעבר שבין התנאים לאמוראים. ה"ספרי" על

חומש במדבר - מבית מדרשו של ר' ישמעאל; ועל חומש הדברים – מבית מדרשו של ר' עקיבא. שניהם תנאים שפעלו בדור שלישי לתנאים.

כמו כן מדרש **במדבר רבה** (שיש בו כ-100 דברי אמוראים, ונערך לספר לפני כ-1000 שנה), על חומש במדבר מהווה מקור חשוב לדרשות הרעיוניות שבפירושו של רש"י.

* כל מקום שכתוב בפירוש רש"י **ספרי** בתוך סוגריים, הכוונה היא, שמדובר בדברים שרש"י מביא ממדרש ה"ספרי", וכפי הבנתו את ה"ספרי" כשינויי נוסח שעשה, הבאת דעה מסויימת מתוך מספר דעות שבמדרש, פירוש שהוסיף לדברי המדרש ועוד.

* שני מושגים חשובים בעולם הדרשות ההלכתיות (לימודים הלכתיים של חכמי התלמוד מהמקרא) שב"ספרי" ובשאר ספרי המדרש וגם בתלמוד: **"מדרש יוצר"** – מדרש הכתובים היוצר ומגלה מתוך הפסוקים, דין שעד הדרשה לא היה ידוע לעם או שנשכח ברבות השנים והצרות, ומעתה יודעים עליו ומיישמים אותו בפועל. **מדרש כזה יוצר דין חדש!** **"מדרש מקיים/מסמך"** – הדין כבר היה ידוע לעם, וקיימו אותו מימות משה רבינו, כי העם למד אותו ממנו בתורה שבע"פ, והוא עבר מדור לדור; אלא שעד הדרשה לא ידעו היכן דין זה נמצא/רמוז במקרא עצמו. הדרשה מסמיכה את הדין על מקרא מסוים, ומעתה יש קיום יותר חזק לדין, כי הסמיכו אותו למקרא עצמו. **מדרש כזה רק מגלה היכן רמוז במקרא דין שכבר ידוע מדור לדור! רוב המדרשים הם כנראה מדרשים מקיימים ולא יוצרים!**

במדבר פרשת השבוע במדבר פרשת השבוע במדבר פרשת במדבר פרשת

מיפקד בני - הציוני ורשימת הנשיאים - ראובן - שמעון - גד - יהודה - יששכר - זבולון - אפרים - מנשה - בנימין - דן - אשר - נפתלי - ס"ך המפקד	ציווי ה' לאופן חנית הדגלים - ממזרח יהודה: יששכר וזבולון - מדרום ראובן: שמעון וגד - ממערב אפרים: מנשה בנימין - מצפון דן: אשר ונפתלי	מיפקד הלויים וקיצור תפקידיהם - גרשון ממערב - קהת מדרום - מררי מצפון - ס"ך הלויים	החלפת בכו"ר בלויים לעבודת המזבח	תפקיד משפחת קהת - פרוכת המסך - השולחן - המנורה - מזבח הזהב - מזבח העולה - פקודת אלעזר - אזהרה שלא ימותו
---	---	---	---	--

תלמיד יקר! הנחיה חשובה: כל דיבור מתחיל ברש"י ופירושו קרא פעמיים: פעם אחת נסה להבין בעצמך ללא ההסבר באותיות הקטנות. ופעם שניה עם הפירוש באותיות הקטנות, הן לצורך בדיקה שאכן הבנת נכון, והן לצורך הבנה יותר טובה.

א. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד
בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֵאמֹר:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

ה' דיבר

וידבר. במדבר סיני באחד לחדש: וגו' מתוך חִיבְתֵּן לִפְנֵי שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם מוֹנֶה אוֹתָם כֹּל שְׁעָה סוֹפֵר אוֹתָם כֹּל פֶּעַם מַחֲדָשׁ, כְּשִׁיצְאוֹ מִמִּצְרַיִם מִנָּאן סֵפֶר אוֹתָם, וְכִשְׁנִפְלוּ כִשְׁמָתוֹ בַּעֲגַל מִנָּאן לִידַע מִנִּין הַנּוֹתָרִים כְּדִי לַדַּעַת כִּמָּה נִשְׁאָרוּ. כִּשְׂבָא לַהֲשָׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ עֲלֵיהֶן בַּהֲקַמַּת הַמִּשְׁכָּן מִנָּאן. בֶּאֱחָד בְּנִיסָן הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, וּבֶאֱחָד בֶּאֱיִיר מִנָּאם (במדבר רבה):

1. מדוע ה' מונה כל פעם מחדש את עמו?

2. ציין את אותם מקומות/הזדמנויות בהן ה' מנה את עמו, ומדוע מנאם (לפי הכתוב ברש"י, או לפי הבנתך, אם לא כתוב)?

3. באיזה מניין מכל המניין מדובר בפסוקנו?

4. כמה פעמים בסה"כ מנה ה' את עמו מיציאת מצרים ועד תחילת חומש במדבר? _____ ולאורך כמה זמן התקיימו המנינים?

5. מה מלמדים אותנו דבר זה שה' מרבה לספור את עמו כל פעם מחדש, על יחסו לעמו?

כתוב משל לצורך המחשת העניין? **כמו מישהו**

ש

ב. **שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ תִּסְפְּרוּ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלָתָם** לפי ראשיהם:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

תספרו

למשפחתם: דע מנין כל שבט ושבט:

לביית אבתם: מי שאביו משבט אחד ואמו משבט אחר יקום יהיה נחשב על שבט אביו (גמ' בבא בתרא):

לגלגלתם: על ידי שקלים בקע מידת משקל של כסף, כלומר מחצית של שקל **לגלגולת** לכל אחד ואחד:

1. מהי כוונת הכתוב "למשפחותם"? _____ מה הייתי חושב ללא פירושו של רש"י?

2. אדם מישראל שאמו משבט יששכר ואביו משבט גד – לאיזה שבט ייחשב במנין בני"? _____ צטט את המילים

ברש"י האומרות זאת? " _____ מהיכן למד זאת רש"י?

3. באיזה אופן ייספרו את בני"? פרט!

פתח בתחילת פרשת "כי תשא" שבחומש שמות וצטט

את המילים שם הקשורות לאופן ספירת העם.

"

ג. מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֶצֶא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל
תִּפְקְדוּ: תספרו אתם לַצָּבָאֲתֶם אֶתְּה וְאֶהֱרֹן:

כל יצא צבא: מגיד יוצא מהכתוב ש- שאין יוצא בצבא חייל פחות מבן עשרים שנים:

1. מאיזה גיל היו מתגייסים לצבא בני ישראל? _____ ציין כמה דברים להם היה משמש צבא זה, לפי הבנתך.

2. כיצד למד זאת רש"י מפסוקינו? _____

ד. וְאַתֶּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמָּטָה לְכָל שַׁבָּת אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית אָבִיתּוֹ הוּא:
ואתכם יהיו: כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבט:

1. כמה אנשים יעסקו במנין בני? _____ הוכח את תשובתך מן הפסוק ומרש"י.

2. מדוע, להבנתך, צריך כל נשיא ונשיא מהשבטים בספירת העם? _____

ה. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲמְדוּ אִתְּכֶם לְרֹאשׁוֹן אֲלִיצוֹר בֶּן שְׁדִיאוֹר: ו. לְשִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאל בֶּן צוּרִישָׁדִי: ז. לִיהוּדָה נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב:
ח. לִישָׁשָׁר נְתַנָּאל בֶּן צוּעֵר: ט. לְזַבּוּלֹן אֲלִיאֵב בֶּן חֶלֶץ: י. לְבִנְיָמִן יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֲלִישַׁמֶּע בֶּן עֲמִיחֵד לְמִנְשֵׁה גְמַלְיָאל בֶּן פְּדָהצוֹר: יא. לְבִנְיָמִן אֲבִידֹן בֶּן גְּדֵעִי: יב. לְדָן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישָׁדִי: יג. לְאֶשֶׁר פִּגְעִיאל בֶּן עֶכְרֹן: יד. לְגֵד אֲלִיסָף בֶּן דְּעוּאֵל: טו. לְנַפְתָּלִי אֲחִירֵע בֶּן עֵינָן:

טז. אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה שְׁקִרָאוּ לָהֶם לַסִּפְרָה נְשִׂאֵי מַטּוֹת אָבוֹתָם רֹאשֵׁי אֲלִפֵּי יִשְׂרָאֵל הֵם:

אלה קרואי העדה: שבד"כ הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה:

1. מי נקראים "קרואי העדה"? _____ מדוע הם נקראים כך?

2. ציין, להבנתך, עוד כמה "דבר חשיבות שבעדה" שהיו הנשיאים מוזמנים אליהם. _____

יז. וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבּוּ נֹאמְרוּ בַּצּוּרָה מִפּוֹרֶשֶׁת בְּשִׁמּוֹת:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

משה ואהרן _____

האנשים האלה: את שנים עשר נשיאים הללו:
אשר נקבו: לו למשה מפי ה' כאן בשמות:

כיצד ידע משה, אלו אנשים חשובים מכל שבט, עליו לבחור לצורך מנין העם?

יח. וְאֵת כָּל הָעֵדָה הָעַם הִקְהִילוּ אֲסָפוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וַיְתִלְדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְגַלְגֹּלְתָם:

וַיְתִלְדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם: הִבִּיאוּ סִפְרֵי יְחוּסֵיהֶם רשימות ממי נולדו, מי סבא שלהם וכו' **וְעִידֵי חֲזָקָתָם** הוכחה **לִידְתָם** כל אחד ואחד, להתייחס על השבט מאיזה שבט הוא באופן ודאי.

* בטרם בואך להיכל פירוש הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך. מילה שלא מובנת ואינך יכול לבארה – כתוב אותה כמו שהיא.

ואת כל העם

1. מאיזו מילה מורכבת המילה "ויתילדו"? **מלשון** _____ כלומר

2. מהם "ספרי יחוסין"?

מדוע משה היה צריך שכל משפחה תביא אליו "ספרי יחוסיהם"?

* כעת, כתוב את הפסוק בלשון פשוטה, בשנית, אלא שהפעם לאור פירוש של רש"י.

יט. כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני:

מימנויות ברש"י:

1. כמה דיבורים מתחילים יש בפירוש רש"י על פסוק א? _____ וכמה על פסוק ב? _____ ועל פסוק י? _____

2. מהו המדרש עליו מסתמך רש"י בפירושו על פסוק א?

3. איזו מילה ברש"י משמעותה היא ש"כך הכתוב רוצה שתבין?"

תלמיד יקר! שכוייחצום (יישר כוח עצום) על עמלך ברש"י הנ"ל,
ובעשותך את רצון ה' יתברך שציוה "היו עמלים בתורה"!!!